

Dr hab. Bolesław Rok, prof. ALK

Warszawa, 5.06.2026

Katedra Przedsiębiorczości i Etyki w Biznesie

Akademia Leona Koźmińskiego

brok@kozminski.edu.pl

Recenzja rozprawy doktorskiej magister Aleksandry Agnieszki Rutkowskiej pt. „Rola banków w budowaniu dobrobytu kraju na przykładzie polityk: innowacyjnej i zrównoważonego rozwoju” napisanej w Instytucie Nauk o Polityce i Administracji Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie pod kierunkiem dr hab. Piotra Brody-Wysockiego, profesora UKSW oraz dr Karoliny Daszyńskiej-Żygadło z Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

Podstawa formalna

Podstawą prawną przygotowania niniejszej recenzji jest uchwała Rady Dyscypliny Naukowej Nauki o Polityce i Administracji Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, która powołała mnie na recenzenta rozprawy doktorskiej magister Aleksandry Rutkowskiej.

Podstawą sporządzenia recenzji jest pismo Dyrektora Instytutu Nauk o Polityce i Administracji dr hab. Anny Skolimowskiej, profesor uczelni, zawierające prośbę o przygotowanie recenzji pracy doktorskiej magister Aleksandry Rutkowskiej.

W ocenie uwzględniono wymogi określone w ustawie z 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki, z późniejszymi zmianami. Celem recenzji jest stwierdzenie, czy rozprawa doktorska spełnia wymogi określone w art. 187 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1571).

Przedmiotem oceny jest dostarczony maszynopis w języku polskim o łącznej objętości 383 strony, wraz z bibliografią i załącznikami. Praca zawiera niezbędne elementy typowe dla takiego dzieła i została przedstawiona w formie, która umożliwia jej ocenę.

Opinia ogólna

Doktorantka Aleksandra Rutkowska przygotowała pod kierunkiem dr hab. Piotra Brody-Wysockiego, profesora UKSW oraz dr Karoliny Daszyńskiej-Żygadło z Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu rozprawę doktorską, w której w kontekście polityk innowacyjnej i zrównoważonego rozwoju wskazuje na rolę banków w budowaniu dobrobytu kraju. Problematyka pracy mieści się w ramach dyscypliny nauki o polityce i administracji. Zarówno wybrana do badania problematyka jak i aparat teoretyczny oraz pojęciowy, a także obszerna literatura przedmiotu, nie pozostawia w tym zakresie wątpliwości. Praca poświęcona jest ważnej i aktualnej tematyce, odpowiedniej dla rozprawy doktorskiej.

Praca ma logiczną strukturę, jest spójna, a część konceptualna stanowi rzeczywistą ramę dla prowadzonych badań i ich dyskusowania. W pierwszej kolejności warto podkreślić dobrą orientację autorki w temacie bankowości i ESG. Doktorantka wykazuje się odpowiednią

znajomością koncepcji teoretycznych związanych z tematyką pracy, pokazuje także przygotowanie do prowadzenia badań empirycznych, a także do wyciągania wniosków. Chociaż do niektórych elementów pracy można mieć uwagi i zastrzeżenia, to całość pracy oceniam pozytywnie.

Celem przedstawionej rozprawy doktorskiej jest przeprowadzenie analizy roli, jaką banki odgrywają w budowaniu dobrobytu społeczno-gospodarczego w Polsce, poprzez aktywne uczestnictwo w realizacji dwóch istotnych polityk publicznych - polityki innowacyjnej oraz polityki zrównoważonego rozwoju. Prezentowana rozprawa wypełnia lukę badawczą w zakresie oceny roli banków w rozwoju kraju.

Problematyka zrównoważonego rozwoju, szczególnie w połączeniu z zagadnieniami innowacyjności jest niezmiernie ważna z wielu powodów, nie tylko naukowych. Często podkreśla się, że jesteśmy u progu nowego paradygmatu myślenia o biznesie i jego roli społecznej. W dużym stopniu dotyczy to właśnie sektora finansowego, który wspiera rozwój wszystkich gałęzi gospodarki. Dlatego podjęcie tego tematu uważam za potrzebne i celowe.

W rozprawie sformułowano hipotezę główną: Banki integrujące zasady ESG i innowacyjne modele biznesowe w większym stopniu przyczyniają się do budowy dobrobytu społeczno- gospodarczego niż banki o tradycyjnym profilu działalności.

Tę hipotezę uszczegółowiono w postaci czterech pytań badawczych:

1. W jaki sposób banki w Polsce angażują się w realizację polityk innowacyjnej i zrównoważonego rozwoju?
2. Jakie są główne narzędzia i mechanizmy wykorzystywane przez banki do wspierania tych polityk?
3. Czy i w jaki sposób działania banków w tych obszarach przekładają się na wzrost dobrobytu społeczno-gospodarczego?
4. Jakie wyzwania i bariery napotykają banki w procesie implementacji zasad ESG oraz wspierania innowacyjności?

Oceniając hipotezę główną rozprawy i pytania badawcze, stwierdzam, że zostały one prawidłowo sformułowane, odpowiadają ze względu na stopień trudności wymaganiom stawianym pracom doktorskim, a ponadto są ważne z naukowego punktu widzenia. Są spójne z problematyką podejmowaną w pracy, chociaż można wskazać też na szereg niekonsekwencji. Założonym celom rozprawy oraz sformułowanim pytaniom badawczym podporządkowana jest treść i układ rozprawy.

W rozprawie zastosowano podejście mieszane, które łączy metody jakościowe i ilościowe umożliwiając całościową analizę. Dobór metod badawczych oparto na zasadzie triangulacji i wzajemnym uzupełnianiu różnych źródeł danych i technik badawczych. Najistotniejszy element zastosowanych metod to pogłębione wywiady eksperckie, które Autorka przeprowadziła z przedstawicielami sektora bankowego, regulatorami, ekspertami z zakresu polityki publicznej, zrównoważonych finansów oraz przedstawicielami organizacji pozarządowych.

Generalnie można uznać, że metody badawcze zostały prawidłowo dobrane do charakteru problemów badawczych i przeprowadzenia weryfikacji hipotezy badawczej i udzielenia wyczerpujących odpowiedzi na sformułowane pytania badawcze. Sformułowane cele i hipoteza sprawiają, iż recenzowana rozprawa doktorska posiada cechy pracy naukowej, stanowi pracę oryginalną i wnosi wkład do dyskusji dotyczącej roli banków w rozwoju kraju, wzbogacając dotychczasowe wyniki badań w tym obszarze.

Omówienie zawartości pracy

Recenzowana praca składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów oraz zakończenia, bibliografii i aneksów a także streszczeń.

Rozdział pierwszy to teoretyczne podstawy i definicje kluczowych pojęć. Tutaj autorka omawia rolę banków w gospodarce, a szczególnie koncepcję zrównoważonego rozwoju i ESG oraz polityki innowacyjne w sektorze bankowym. Ten rozdział ma charakter teoretyczny i ma stanowić fundament dla dalszych analiz przeprowadzanych w niniejszej rozprawie, a zatem jego celem jest uporządkowanie kluczowych pojęć związanych z dobrobytem, polityką innowacyjną, polityką zrównoważonego rozwoju, a także określenie miejsca i roli sektora w realizacji współczesnych polityk publicznych. Dokonano tu przeglądu literatury przedmiotu, który pozwala na zarysowanie ram koncepcyjnych, w których banki funkcjonują jako podmioty, które przyczyniają się do procesów transformacyjnych w gospodarce, czy też nawet je współkształtują.

Autorka podkreśla, że banki mają znaczący wpływ na rozwój zrównoważonych praktyk i wspieranie innowacji, przyczyniając się do realizacji polityk ESG. Szczegółowo także omawia pojęcie innowacyjności, przedstawia klasyfikację innowacji i odnosi innowacyjność do sektora bankowego, wskazując na kluczowe obszary innowacji w sektorze bankowym oraz na wpływ innowacji na tenże sektor oraz związane z tym wyzwania.

Rozdział drugi dotyczy roli banków w budowaniu dobrobytu kraju. Autorka przedstawia tu założenia metodologiczne prowadzonych badań, omawia sposób prowadzenia badań i przedstawia uczestników badania oraz założenia metody analizy instytucjonalnej. Wskazuje też na proces identyfikacji kluczowych problemów.

W tym rozdziale też przedstawia relacje pomiędzy zrównoważonym rozwojem i innowacyjnością a dobrobytem kraju, a także wpływ polityk ESG na budowanie dobrobytu kraju oraz analizę wpływu działań banków na dobrobyt kraju. W dalszej części rozdziału przedstawia paradygmat banku inkluzywnego oraz wyzwania i bariery we wdrażaniu ESG i innowacji.

Rozdział trzeci to analiza roli banków w budowaniu dobrobytu kraju na przykładzie polityki innowacyjnej. Autorka przedstawia analizę instytucjonalną banków w polityce innowacyjnej, pokazuje przykłady innowacyjności w bankowości, analizuje bariery i postulaty dla banków w polityce innowacyjnej, a także wyzwania związane z innowacjami w sektorze bankowym.

W rozdziale czwartym Autorka omawia rolę banków w budowaniu dobrobytu kraju na przykładzie polityki zrównoważonego rozwoju. Przedstawia bardziej szczegółowo samą politykę zrównoważonego rozwoju, wpływ banków na zrównoważony rozwój, a szczególnie na transformację energetyczną, robi krótki przegląd polityk ESG banków i kończy analizą wyzwań i rekomendacji dla sektora bankowego.

W rozdziale piątym mowa o perspektywach rozwoju sektora bankowego w budowaniu dobrobytu i zrównoważonego rozwoju. Autorka podsumowuje i przedstawia bariery ograniczające wpływ banków na gospodarkę, analizuje przyszłość zrównoważonych finansów, przedstawia rekomendacje wynikające z przeprowadzonych badań oraz rekomendacje sektora bankowego na rzecz zrównoważonego rozwoju gospodarczego.

Ocena merytoryczna

Moje główne zastrzeżenie dotyczy sposobu sformułowania i weryfikacji hipotezy głównej. Skoro „banki integrujące zasady ESG oraz innowacyjne modele biznesowe w większym stopniu przyczyniają się do budowy trwałego dobrobytu społeczno-gospodarczego niż banki funkcjonujące w oparciu o tradycyjny model działalności”, to oczekiwałbym porównania funkcjonowania i wpływu obu typów banków. Tu tego nie znajdziemy. Zamiast tego została stworzona koncepcja banku inkluzywnego - nie przeczę, bardzo ciekawa - co podkreśla, że dopiero bank inkluzywny będzie mógł lepiej przyczynić się do dobrobytu. Tyle, że takich banków jeszcze nie ma. Postulowana rola banków została szczegółowo przedstawiona, a także wprost była formułowana w trakcie wywiadów.

Autorka podkreśla, że jej badania koncentrowały się na analizie roli banków w budowaniu dobrobytu kraju na przykładzie dwóch kluczowych polityk publicznych - polityki innowacyjnej oraz polityki zrównoważonego rozwoju. Co w efekcie umożliwiło identyfikację zarówno mechanizmu wsparcia transformacji gospodarczej jak i barier ograniczających skalę oddziaływania sektora bankowego na procesy rozwojowe. To zostało bardzo dobrze pokazane w szeregu tabel, zarówno na końcu kolejnych rozdziałów, jak w zakończeniu pracy. Właśnie ta rola normatywna, postulatywna to główne osiągnięcie pracy. A zatem autorka nie mówi o tym, jak jest, a jak być powinno, przedstawiając zresztą dobrze uzasadnione postulaty na podstawie wniosków wynikających z rozmów z osobami wywiadowanymi.

Warto zresztą dodać, że hipoteza główna, sformułowana na s. 110 już jest znacznie bardziej realistyczna niż ta na początku pracy. Realna hipoteza badawcza bowiem brzmi tak: „Sektor bankowy odgrywa istotną choć zróżnicowaną w czasie i zakresie rolę w budowaniu dobrobytu kraju poprzez wspieranie polityk innowacyjnych i zrównoważonego rozwoju”. W pracy pokazano wiele obszarów takiego wpływu ekonomicznego, społecznego, środowiskowego i instytucjonalnego.

Brakuje tu jednak dobrze określonego zakresu terminu dobrobyt, który raz się pojawia jako dobrobyt gospodarczy kraju, w innym miejscu jest mowa o dobrobycie społecznym, środowiskowym, albo o jakości życia obywateli. Brakuje jednego podrozdziału, gdzie różne koncepcje mogłyby być przedstawione i zaproponowane jedno podejście wykorzystywane w pracy. Dopiero na s. 202 można przeczytać o trzech wymiarach dobrobytu. A z kolei na s. 333 Autorka pisze, że dobrobyt nie ogranicza się do PKB, a obejmuje też bezpieczeństwo energetyczne, równość szans, czy odporność społeczną.

Te niejasności widać np. przy dyskusji związanej z nierównościami społecznymi, która odnosi się do znanej pracy „Nierówności po polsku”. To jest zresztą jedno z niewielu miejsc w pracy, gdzie przedstawiane są poglądy krytyczne, dotyczące roli banków w rozwoju społecznym. W tej książce bowiem przedstawia się argumenty na rzecz tezy, że system finansowy może być narzędziem wykluczenia społecznego. Autorka nie podejmuje tu dyskusji, tylko stwierdza autorytarnie, że: „odpowiednio zaprojektowana polityka bankowa może stać się narzędziem wyrównywania szans”. Jest co prawda krótki (2,5 strony) podrozdział krytyczny (2.6.4) dotyczący negatywnych skutków działań banków dla dobrobytu kraju. Kończy się on jednak podkreśleniem tylko pozytywnych skutków.

Czytając tę pracę, można zauważyć, że pisana ona była przez dłuższy okres czasu. Problematyka zrównoważonego rozwoju zmienia się dynamicznie i to, co było istotne nawet dwa lata temu, a co dopiero - więcej, dziś już jest tylko wspomnieniem. Konsekwencją takich zmian jest swoiste zagubienie Autorki w rozdziale teoretycznym. Odnosi się tu do koncepcji ERG (Environmental, Risk, Governance), która pojawiła się swego czasu w literaturze i zniknęła. W recenzowanej pracy

jest podobnie - Autorka odwołuje się do ERG w rozdziale teoretycznym, który ma stanowić podstawę całej pracy, ale w pozostałych rozdziałach już tę koncepcję w zasadzie pomija. W dodatku pisze, że ERG jest rozszerzeniem „tradycyjnych praktyk zarządzania ESG”, powołując się przy tym na klasyczny już tekst Portera i Kramera sprzed 15 lat dotyczący „shared value”, podczas gdy o ESG niemal nikt nie wspominał w tamtych latach.

Dalej z kolei odwołuje się do pracy Elkingtona sprzed 30 lat, pisząc, iż „w ramach ESG przedsiębiorstwa i organizacje są zachęcane do implementacji działań proekologicznych, wspierania odpowiedzialności społecznej i utrzymania efektywnego oraz transparentnego ładu korporacyjnego”. A później jeszcze cytuje Freemana w tym kontekście. Niestety, ani Porter i Kramer, ani Elkington, ani tym bardziej Freeman nie odwoływali się do ESG. No i oczywiste zmiany - dziś raczej już nie mówi się o GRI, tylko o ESRS, czy innych, uproszczonych systemach raportowania.

Kolejna uwaga dotyczy korzystania z artykułów naukowych, w których na konkretnych próbach badawczych autorzy wykazują prawdopodobieństwo pewnych tez. Autorka na tej podstawie potrafi formułować sądy ogólne, tezy, które nie są naukowo uzasadnione. Np. „Firmy stosujące strategię ERG zyskują przewagę konkurencyjną, ponieważ są lepiej przygotowane na zmieniające się warunki rynkowe i regulacyjne. Dzięki temu nie tylko spełniają wymagania interesariuszy, ale również zwiększają swoją wartość rynkową, co jest kluczowe w kontekście długoterminowego rozwoju.” Inne stwierdzenie: „Kraje które efektywnie wdrażają polityki ESG mogą zyskać przewagę konkurencyjną w międzynarodowym handlu”. Jeżeli rzeczywiście ktoś by dowiódł ponad wszelką wątpliwość, że ESG (czy nawet ERG) buduje konkurencyjność i wartość rynkową, to pewnie by wszystkie firmy i kraje natychmiast zaczęły to stosować jako panaceum na właściwe zarządzanie. Niestety, to nie jest takie proste i oczywiste. Przez ostatnie dziesięć lat toczy się dyskusja zarówno na łamach artykułów naukowych jak i raportów eksperckich na ten temat. I nie ma tu jednoznacznych wniosków.

Szereg stwierdzeń Autorki ma taki właśnie normatywny charakter. Czytamy: „Innowacje ekologiczne wpływają na poprawę reputacji firm”. Czasami tak, czasami nie. Są różne badania na ten temat i zazwyczaj mają charakter bardzo szczegółowy, odnoszący się do określonej branży, w określonym czasie, na określonym rynku i w ramach określonej grupy produktów. Generalizowanie nie jest najlepszą metodą w pracy naukowej. W rezultacie zbyt pozytywnie jest przedstawiana problematyka.

Takich stwierdzeń jest niestety dużo: „Polityki ESG i innowacyjność są kluczowymi elementami zrównoważonego rozwoju które wspierają nie tylko wzrost gospodarczy ale również poprawę jakości życia i ochronę środowiska. Integracja tych elementów w strategiach krajowych i korporacyjnych jest niezbędna dla osiągnięcia długoterminowego dobrobytu społecznego i gospodarczego.” „Łączenie innowacyjności z zasadami ESG to nie tylko trend ale konieczność w dążeniu do zrównoważonego rozwoju gospodarczego i społecznego. Kraje, które skutecznie integrują te dwa elementy, zyskują przewagę konkurencyjną tworząc nowoczesne, odporne na kryzysy gospodarki, które zapewniają wysoki poziom dobrobytu społecznego i środowiskowego.” Takie stwierdzenia można spotkać w wielu raportach korporacyjnych, szczególnie tych produkowanych masowo przez firmy doradcze, natomiast nie mają one charakteru naukowego.

Przykładowo, kiedy pojawia się stwierdzenie: „Wraz z postępującą cyfryzacją i rosnącą świadomością społeczną sektor bankowy przechodzi ewolucję od tradycyjnego modelu funkcjonowania skoncentrowanego głównie na maksymalizacji zysku do modelu inkluzywnego integrującego cele ekonomiczne, społeczne i środowiskowe” - to przecież widzimy, że to raczej „myślenie życzeniowe” a nie wniosek badawczy, ani uzasadniony naukowo.

Autorka sugeruje takimi stwierdzeniami, że ta zmiana już nastąpiła, podczas gdy jesteśmy dopiero na samym początku tego procesu. Ja również bym chciał, aby tak było i żeby sektor bankowy tak funkcjonował, ale przecież wiemy, że to tylko postulat, a nie opis rzeczywistości. W dodatku myślę, że Autorka też to wie. Tym bardziej, że na koniec rozdziału 1. pisze - w szerszym kontekście - o luce badawczej, która stanowi uzasadnienie podjęcia tej pracy i empirycznej weryfikacji postawionej hipotezy: „Przegląd literatury ujawnił ograniczenia dotychczasowych badań w szczególności w zakresie empirycznej oceny wpływu integracji polityki innowacyjnej i zasad ESG na poziom dobrobytu kraju”.

Z drobniejszych uwag chciałbym wymienić dwie. Pierwsza dotyczy szeregu niepotrzebnych powtórzeń w pracy. Czasem identyczne (niemal) zdania i całe akapity pojawiają się w różnych miejscach pracy. M.in. przez to praca przekracza zwyczajowo przyjętą objętość tego typu rozprawy (ok. 200 stron) niemal dwukrotnie. Wiele fragmentów można byłoby usunąć i praca by tylko na tym zyskała - np. rodzaje innowacji przedstawiane na str. 62 i potem to samo na s. 76 i później jeszcze w kilku innych miejscach.

Druga uwaga dotyczy komentowania w przypisach cytowanych prac. To rzadko spotykana praktyka, tym bardziej, że zazwyczaj te komentarze (wykraczające niekiedy poza kilka zdań) niewiele mają wspólnego z aktualnie omawianym zagadnieniem. Często się wtedy pojawia zwrot „polemicznie można zauważyć, że...”. Tylko po co? Nie rozumiem też, dlaczego w bibliografii nie są przytaczane wszystkie prace, które pojawiały się w przypisach, a zamiast tego jest wymieniony szereg prac, do których Autorka się nie odnosiła wprost.

Na koniec warto wymienić pozytywne elementy recenzowanej pracy, które przecież zdecydowanie przeważają.

Po pierwsze, wzbudza ona dyskusje, zmusza do zastanowienia nad nową rolą banków w społeczeństwie i różnymi mechanizmami wpływu poprzez innowacje, instrumenty ESG i wiele innych. Zbyt rzadko takie dyskusje pojawiają się w Polsce w środowisku naukowym, a tym bardziej w środowisku biznesowym. Autorka podaje tu wiele cennych propozycji do dalszych badań.

Po drugie, największą wartość tej pracy widzę w jasnym sformułowaniu paradygmatu banku inkluzyjnego. Szkoda, że ten temat nie został rozwinięty, bo to naprawdę „pociągająca” koncepcja. Temu towarzyszy podkreślanie istotnych wyzwań przy obecnym, aktualnie dominującym, paradygmacie roli banku. To właśnie - w dużej mierze - dzięki przeprowadzonym wywiadam, udało się Autorce zebrać naprawdę istotne uwagi dotyczące funkcjonowania banków, co prowadzi do szeregu rekomendacji i pokazania mapy transformacji sektora bankowego. W rezultacie udaje się ukazać - nie w pełni, ale w istotnym stopniu - przepływ pomiędzy politykami publicznymi - innowacyjną i zrównoważonego rozwoju, mechanizmami bankowymi a efektami dobrobytu społeczno-gospodarczego.

Po trzecie, w pracy można znaleźć wiele cennych stwierdzeń dotyczących wizji rozwoju sektora bankowego, szczególnie w kontekście innowacji i zrównoważonego rozwoju. Końcowe tabelki podsumowujące wyniki rozmów, podzielone na bariery, tezy z wywiadów, postulaty do wdrożenia wnoszą istotny wkład zarówno do nauki, jak i do praktyki bankowej. Czy np. zestawienia pokazujące: kluczowe tezy w poszczególnych obszarach, implikacje dla banków, konsekwencje dla dobrobytu. Albo zestawienia typu: bariera, przyczyna, konsekwencja, propozycja rozwiązań. Lub inne: wyzwanie, możliwość, opis szansy lub ryzyka, przykłady praktyk i rekomendacji z wywiadów. To trzeba podkreślić - praktyczne znaczenie przedstawionej rozprawy jest nieocenione.

Konkluzja

Przedstawiona do oceny praca spełnia wymogi stawiane rozprawom doktorskim. Jednocześnie, wątpliwości i pytań można postawić wiele w kontekście tej pracy. Z jednej strony świadczy to o tym, że Autorka przeprowadziła unikatowe na polskim rynku analizy, ale z drugiej strony można zauważyć, że zbyt duża objętość przyczyniła się do wielu powtórzeń i braku spójności w niektórych punktach pomiędzy tym, co na początku pracy, tym, co w środku, i tym, co na końcu. Mam nadzieję, że Autorka otwiera w ten sposób nowe pola badawcze, niezwykle istotne w ramach ESG, które doprowadzą do radykalnej zmiany nastawienia do tej polityki.

Podsumowując, zidentyfikowany problem badawczy, pytania badawcze i metody, a także układ pracy uznaję za prawidłowy, ze wskazanymi powyżej zastrzeżeniami. Oceniam pozytywnie część teoretyczną pracy, bo dobrze świadczy ona o ogólnej orientacji doktorantki w problematyce zrównoważonego rozwoju i innowacyjności w kontekście banków i bankowości i o umiejętności analizy literatury przedmiotu - również ze wskazanymi powyżej zastrzeżeniami. Część empiryczna przedstawiana przez doktorantkę w dysertacji w różnych miejscach tej pracy jest interesująca i stoi na odpowiednim poziomie. Mankamentem jest brak dokładniejszej analizy uzyskanych wyników. Ogólnie jednak doktorantka zademonstrowała umiejętność przedstawiania wyników prowadzonych badań - tabele i zestawienia są tu dobrym przykładem.

Podsumowując swoją opinię, stwierdzam, że recenzowaną pracę magister Aleksandry Rutkowskiej uważam za odpowiednio przygotowaną. Doktorantka wykazała dobrą orientację w koncepcjach teoretycznych, które przecież tak szybko się zmieniają w tej dziedzinie, a także prowadziła samodzielnie badania empiryczne. Uważam przedstawiony do recenzji tekst za opracowanie, które może stanowić podstawę do dopuszczenia do publicznej obrony.

Przedstawioną do recenzji rozprawę oceniam pozytywnie jako spełniającą wymogi stawiane dysertacjom doktorskim. Uważam, że stanowi ona oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz wykazuje ogólną wiedzę kandydatki w dyscyplinie naukowej nauki o polityce i administracji, a także samodzielność prowadzenia pracy naukowej. Pani magister Aleksandra Rutkowska podjęła w swojej pracy aktualny i istotny temat nie tylko z perspektywy naukowej, ale i praktycznej, dlatego wnioskuję do Rady Dyscypliny Naukowej Nauki o Polityce i Administracji Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie o dopuszczenie pani Aleksandry Rutkowskiej do dalszych etapów postępowania w przewodzie doktorskim.